

**A X. Aktuális Flóra- és Vegetációkutatás a Kárpát-medencében
nemzetközi konferencia állásfoglalása
a fehér akác hazai megítélésével kapcsolatban**

Az utóbbi időben a fehér akác hazai szerepének megítélése terén sok esetben szakmai alapokat nélkülöző, szubjektív nézetek kerültek hangoztatásra, egyoldalú kampánynak lehettünk tanúi. Konferenciánk – külső szakemberek bevonásával – széles körben, sok szempontot elemezve és értékelve megvitatta e kérdéskört, s az alábbi állásfoglalás meghozatalára jutott.

- Elismerjük, és nem vitatjuk, hogy a fehér akácnak Magyarországon fontos gazdasági jelentősége (faanyagtermelés, nektártermelés, korábban futóhomok-megkötés) volt és van. E helyen e fajjal előnyös tulajdonságait – mivel azok közismertek – részletezni nem kívánjuk.
- Nem hallgathatjuk el azonban, hogy a gazdasági jelentőség mellett súlyos biológiai-ökológiai problémákat is okoz a fehér akác, amelyeknek nemcsak természetvédelmi, hanem ökonómiai és szociális következményei is vannak. Mindennek érzékeltetéséhez fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a jelenlegi akácos erdőterület 463.000 ha-t tesz ki, s ebből a rendszerváltást követő gyarapodás mintegy 200.000 ha!
- A felmerülő természetvédelmi, ökonómiai és közjóléti problémákat vázlatosan az alábbiakban foglaljuk össze:

1. Erőteljes területmegtartó és területfoglaló képessége folytán veszélyezteti az őshonos fafajú erdeinket, jó állapotú és értékes gyepterületeinket, a Pannon-medence sajátos és egyedi életközösségeit, ezáltal megnehezíti a természetközeli erdőgazdálkodást, kezelést is;

2. Allelopatikus hatása, a gyökerén élő nitrogénygyűjtő baktérium tevékenysége, rossz társulásképesége miatt az akácok fajkészlete uniform, szerkezete rendkívül szegény, állományaik egyedi jellegeket nem hordoznak;

3. Hosszú életű magbankja, kiváló tuskó- és gyökérsarjadzó képessége miatt az elfoglalt területeket – szándék esetén – csak nagyon hosszú idő alatt, jelentős költségráfordítással és sok esetben környezetünket nem kímélő módszerekkel (pl. vegyszerezés) lehet átalakítani;

4. A termőhelyek többségén a fehér akác többszöri egymás utáni termesztése, sarjaztatása a tapasztalatok szerint növedékvisszaesést okoz, ami a talajok egyoldalú használatának is tulajdonítható;

5. A jelenlegi erdőterület csaknem egynegyedét (24%) kitevő akácok a természetes élőhelyek rovására jelentős területet foglalnak el (az akácok termőhelyének 93,7%-a természetes erdő termőhely), s az eddigi tapasztalatok szerint az egyfafajú és hosszú ideje egy helyen tenyésző monokultúrák sebezhetőbbek;

6. Az oltalom alatt álló területeink esetében védett természeti területen 25.600 hektár akácot találunk (ebből fokozottan védett 3.800 hektár, védett 21.800 hektár), míg az akác Natura 2000 területen 61.800 hektárt foglal el; e területek védelmét az akác közvetlenül veszélyezteti;

7. A fehér akác fenti tulajdonságai révén csökkenti a tájak regenerációs potenciálját, ezáltal veszélyeztetve a pannon jelleg és az általunk valódi hungarikumnak tekintett természetes élőhelymaradványok megtartását;

8. Elsősorban az erősen fragmentált természetes növényzetű, főleg síkvidéki tájainkon a fehér akác kontrollálatlan terjesztése a megmaradt természetszerű erdők és gyepek (pl. homoki tölgyesek, lösztölgyesek, borókás-nyárasok, löszgyepek, homoki gyepek) gyors és teljes eltűnéséhez vezethet;

9. A rövid vágásforduló, a sok vágásterület, az intenzív felújítási beavatkozások (pl. tuskózás, gyökérfésülés, szántás), a főleg gyomnövényekből álló gyepszint és a sivár erdőképződés miatt az akácok alacsony rekreációs értékkel bírnak, az ország erdőterületének egynegyede érdemben nem szolgálja a közjóléti funkciókat;

10. A korábbi erdőtelepítéseknek és erdőfelújításoknak köszönhetően olyan termőhelyekre is került fehér akác, ahol e fafaj vagy nem érzi jól magát, s ott gazdasági szempontból is értéktelen állományai vannak, vagy olyan fafajoktól veszi el a helyet, amelyek gazdasági szempontból is értékesebb állományokat képezhetnének, s ökológiai tekintetben is kívánatosabbak lennének (egy részletes elemzés alapján a fehér akác által elfoglalt terület 35%-án vannak ilyen állományok).

11. Az erdészeti és természetvédelmi szempontok miatt jelenleg szükségszerű akác elleni védekezés a nemzetgazdaság számára is komoly (becslések szerint éves szinten százmilliós nagyságrendű) megterhelést jelent.

- Üdvözöljük, hogy az Európai Unióban az özönfajok (inváziós fajok) behozatalára, szaporítására, terjesztésére, féken tartására vonatkozóan rendelet megalkotását tűzték ki célul, mivel ezek a fajok jelentős környezeti, társadalmi és gazdasági kárt okoznak. (Ennek nagysága EU szinten évi 12 milliárd euró, s a kárköltések folyamatosan emelkednek.)
- Nem tartjuk reális lehetőségnek, hogy Magyarországon a fehér akácot – özönnövény-jellege ellenére – teljesen kiszorítandó fafajként kezeljük. Emiatt károsnak tartjuk az elmúlt időszak minden olyan megnyilvánulását, amely a fehér akác hazánkból való teljes kiirtásának gondolatával riogatta és befolyásolta a közvéleményt.
- Elítélünk minden olyan törekvést, mely az uniós rendelet-tervezet kapcsán a fehér akác korlátlan hazai alkalmazásának kérdését – vagyis a fafajt érintő hatályos hazai jogszabályi keretrendszer fellazítását vagy eltörlését – tűzi zászlajára. Fel kell mutatnunk az Európai Uniónak, hogy a fehér akáccal kapcsolatos teendőket képesek vagyunk nemzeti szinten kezelni.
- Szorgalmazzuk, hogy kizárólag szakmai alapon, a hosszútávú és széleskörű érdekek figyelembevételével, valamennyi érdekelt fél bevonásával határozzák meg azokat a tájakat, illetve területeket, ahol a fehér akác termesztése indokolt, s nem jár különösebb ökológiai kockázattal és ökonómiai veszteséggel. Ugyanakkor azokon a helyeken, ahol e fafaj nem létjogosult, visszaszorításáról rövidtávon belül gondoskodjunk. Nincs ellenünk, hogy ahol a fehér akác létjogosultsága bizonyítható, ott területe – erdőtelepítések, illetve fásítások következtében – a mai állapothoz képest növekedjen.
- Feltétlenül szükségesnek tartjuk annak mélyreható elemzését, hogy milyen szerepe lehet a fehér akácnak a globális klímaváltozás tükrében, illetve az e fafajból létesítendő energiaültetvények a jövőben mekkora kockázatot jelentenek mind ökológiai, mind gazdasági szempontból (pl. az ültetvény vissza- vagy átalakításának kérdése, a tápanyagháztartás problémaköre, a károsítók és kórokozók elleni védekezés lehetősége, a fenntarthatóság elemzése).

Sopron, 2014. március 9.